

Запорізький національний університет

В. В. Юровська

**МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА:
ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

Монографія

Запоріжжя
2018

УДК 342.9
Ю 78

Рекомендовано до друку Вченою радою
Запорізького національного університету
(протокол № 7 від 31.01.2018 р.)

Рецензенти:

А. Т. Комзюк – декан факультету права, економіки, психології та інформаційних технологій ННІ заочного та дистанційного навчання Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України.

А. І. Берlach – професор кафедри адміністративного права Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченко, доктор юридичних наук, професор.

В. М. Бевзенко – суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, доктор юридичних наук, професор.

Юровська В. В.

Ю 78 **Методи адміністративного права: питання теорії та практики : монографія / В. В. Юровська. – Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 344 с.**

ISBN 978-966-916-537-4

Монографія присвячена комплексному дослідженню крізь призму людиноцентристської ідеології, змісту та призначення методів адміністративного права, розробці, на прикладі окремих сфер публічного адміністрування, концептуальних моделей збалансованого поєднання елементів імперативного та диспозитивного методів правового регулювання, їх оптимального застосування та визначення рівня ефективності методів адміністративного права.

Для науковців, практичних працівників, викладачів і студентів, широкого кола читачів.

УДК 342.9

ISBN 978-966-916-537-4

© В. В. Юровська, 2018
© Запорізький національний університет, 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
------------------------	----------

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

ПРО МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА	8
---	----------

- 1.1. Людиноцентристська концепція адміністративно-правової доктрини як ідеологічна передумова перегляду змісту методів сучасного адміністративного права.....8
- 1.2. Поняття та ознаки адміністративних правовідносин як сфери правового впливу адміністративно-правових методів.....47
- 1.3. Методи адміністративного права: філософсько-правовий аналіз..... 71
 - 1.3.1. Метод адміністративного права як філософська та правова категорія.....72
 - 1.3.2. Критерії ефективності методів адміністративного права91

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО-ПРАВА:

РІЗНОВИДИ ТА ЇХ ЗМІСТ	109
------------------------------------	------------

- 2.1. Систематика методів адміністративного права..... 109
 - 2.1.1. Класифікація методів адміністративного права: критерії та види..... 109
 - 2.1.2. Система методів адміністративного права: аналіз взаємозв'язків структурних елементів..... 122
- 2.2. Основні та акцесорні методи адміністративного права..... 131
 - 2.2.1. Імперативний метод адміністративного права..... 132
 - 2.2.2. Диспозитивний метод адміністративного права 145

2.2.3. Рекомендаційний та заохочувальний методи адміністративного права.....	159
--	-----

РОЗДІЛ 3

ЕФЕКТИВНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ

(НА ПРИКЛАДІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ОСОБИ НА ОСВІТУ) ... 170

3.1. Імперативний метод адміністративного права у сфері освіти та його ефективність	170
3.2. Диспозитивний та акцесорні методи у сфері освіти та їх ефективність.....	203

РОЗДІЛ 4

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДІВ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА (НА ПРИКЛАДІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ОСОБИ НА БЕЗПЕЧНЕ АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ) ... 236

4.1. Імперативний метод адміністративного права у сфері охорони навколишнього природного середовища та його ефективність	236
4.2. Диспозитивний та акцесорні методи у сфері охорони навколишнього природного середовища та їх ефективність.....	267

ВИСНОВКИ 299

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 309

ПЕРЕДМОВА

Оновлення адміністративно-правової доктрини, на необхідності якого вчені-адміністративісти наполягали ще на зламі ХХ – ХХІ ст., поставило перед сучасними дослідниками низку концептуальних та важливих наукових завдань, від вирішення яких, власне, й залежить успішність переосмислення змісту та призначення адміністративного права. Одним із таких завдань є остаточно відмова від догматичних рудиментів радянської адміністративно-правової науки та поступове наближення вітчизняних досліджень до європейської адміністративно-правової доктрини зі збереженням їх національної відокремленості та унікальності.

На шпальтах юридичної літератури неодноразово наголошувалось на необхідності оновлення фундаментального категоріального ряду адміністративного права, перегляду підходів до дослідження проблематики більшості інститутів публічного адміністрування, сутності адміністративного права, його предмета та методу саме на базі нових, зорієнтованих на утвердження принципу верховенства права, векторів наукового пошуку. У цьому контексті слід зауважити, що якісно нове бачення природи адміністративного права головним чином залежить не тільки від правильності визначення кола тих правовідносин, що формують сучасний предмет адміністративного права, але й від правильності розуміння спрямованості регулюючого впливу адміністративно-правових норм, яка, безумовно, втілюється у методах адміністративного права. На значущості трансформації останніх ще на початку цього століття наголошував В. Б. Авер'янов, але аналіз сучасних галузевих наукових розвідок підтверджує те, що цей трансформаційний процес далекий від свого завершення, оскільки доволі значна кількість учених-адміністративістів і надалі асоціює адміністративне право лише з державним управлінням з властивою йому імперативною спрямованістю та переважанням у його предметі відносин влади-підпорядкування.

У різні історичні періоди становлення та розвитку адміністративно-правової доктрини проблематика методів адміністративного права привертала увагу багатьох учених-юристів. Зокрема, цими питаннями займалися В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурка, Д. М. Бахрах, В. М. Бевзенко, Ю. П. Битяк, Л. Р. Біла-Тіунова, І. В. Болокан, О. Г. Бондар, М. Ю. Віхляєв, В. М. Гарашук, І. П. Голосніченко, І. С. Гриценко, Є. В. Додін, В. В. Доненко, А. І. Єлістратов, Т. Є. Кагановська, Р. А. Калюжний, С. В. Ківалов, В. Л. Кобалевський, Л. П. Коваленко, Л. В. Коваль, Т. О. Коломоець, Ю. М. Козлов, І. Б. Коліушко, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. В. Кузьменко, Є. В. Курінний, В. А. Ліпкан, Д. М. Лук'янець, Д. В. Лученко, Т. О. Мацелик, Р. С. Мельник, О. І. Миколенко, В. Я. Настюк, Н. Р. Нижник, Г. І. Петров, С. М. Петров, Д. В. Приймаченко, Ю. В. Пирожкова, Н. О. Рибалка, А. О. Селіванов, В. Ф. Сіренко, І. О. Сквірський, С. Г. Стеценко, Ю. О. Тихомиров, М. М. Тищенко, О. В. Шоріна, О. М. Якуба, Ц. А. Ямпольська та інші.

Безпосередньо методи адміністративного права були предметом досліджень дисертаційного та монографічного рівня, виконаних Ю. Ю. Чуприною («Адміністративно-правові методи правового регулювання: сутність та зміст», 2016 р.), А. С. Савостіним («Методи адміністративно-правового регулювання суспільних відносин», 2005 р.), Д. В. Осінцевим («Методи адміністративно-правового впливу», 2005 р.), В. Д. Сорокіним («Метод правового регулювання. Теоретичні проблеми», 1976 р.) та іншими. Разом з тим варто зазначити, що, незважаючи на неспростовну наукову глибину вказаних робіт, жодна з них не спирається на людиноцентристську концепцію як ідеологічну основу адміністративного права. Тому беззаперечним є той факт, що неабияку актуальність та суттєве значення набувають питання аналізу з погляду оновленої доктрини адміністративного права, його методів, визначення їх суті, сучасного змісту, пошуку моделей збалансованого поєднання, праксеологічних аспектів застосування методів, у тому числі окреслення критеріїв їх ефективності.

Мета монографічного дослідження полягає у визначенні, крізь призму людиноцентристської ідеології, змісту та призначення методів адміністративного права, розробці, на прикладі окремих

сфер публічного адміністрування, концептуальних моделей збалансованого поєднання елементів імперативного та диспозитивного методів правового регулювання, їх оптимального застосування та визначення рівня ефективності методів адміністративного права.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі основні завдання:

- розкрити сутність людиноцентристської концепції адміністративно-правової доктрини як ідеологічної передумови перегляду змісту методів сучасного адміністративного права;
- визначити поняття та ознаки адміністративних правовідносин як сфери правового впливу адміністративно-правових методів;
- охарактеризувати метод адміністративного права як філософську та правову категорію;
- окреслити критерії ефективності використання методів адміністративного права;
- класифікувати методи адміністративного права;
- визначити систему методів адміністративного права та окреслити взаємозв'язки її структурних елементів;
- охарактеризувати імперативний метод адміністративного права;
- розкрити зміст диспозитивного методу адміністративного права;
- охарактеризувати рекомендаційний та заохочувальний методи адміністративного права;
- розкрити зміст імперативного методу адміністративного права у сфері освіти та встановити його ефективність;
- визначити зміст диспозитивного та акцесорних методів у сфері освіти та встановити їх ефективність (на прикладі реалізації права особи на освіту);
- охарактеризувати імперативний метод адміністративного права у сфері охорони навколишнього природного середовища та визначити його ефективність;
- охарактеризувати диспозитивний та акцесорні методи у сфері охорони навколишнього природного середовища та встановити їх ефективність (на прикладі реалізації права особи на безпечне атмосферне повітря).